

contrastants a ta intenció», JoMartorell (Ag. II, 152). *Mocador a la falsia* no veig clar si va arribar a significar 'a la moda de minyons bandolers' o 'de joves seductors' (potser partint del sentit bàsic de 'mala vida, vida d'aventurer'), com semblaria per una cançó famosa i antiga «quan jo era petitet - festejava y presumia: / espardenya blanca al peu - y mocadó a la falsia / --- ara que-m só fet grandet - m'hi dat a la mala vida / --- / en vay robà una nina, / la vay robà am falsedat - dient que m'hi casaria», MilàF (Romllo., 119.2, segle XVII?, trets dial. garrotxencs). Però potser té raó AlcM en suggerir que vol dir 'butxacó' (cf. *falset*)? *Falsier, falsiós*.

Falset 'veu que contrafà el tiplè' [1575]: «cantar a veu baixa o a *falset*: minurizare, submissa voce canere», OPou (ThPu., 170). *Falsar* [S. XIII] i modernament *falsejar*; *falsador* [Llull]. *Falsesa*. *Falset* 'butxacó amagat': «l'agafen y li trovaren al *falset* / trenta rals y mitx de plata», cançó de contraban o contrabandistes, Toses-Puigcerdà (MilàF, Romllo., 162). *Falsiar* [1372], probablement per *falseiar* = *falsejar*, doc. mal llegir (cf. *ençamarada*, a continuació, per *enca*). *Falsiga*. *Falsilla*. *Enfalsir*.

CRP.: *Falsament* [Jaume I, 27; 199]: «tots los richs-hòmens nos van *falsament* e volen trer diners de Nòs». *Falsificar* [Llull]; *falsificador* [JoMartorell]; *falsificable*; *falsificació*; *falsificament*.

Falt, falta, faltar, faltat, faltós, V. *fallir* *Faltriquerà*, V. *falda*

FALUA o FALUGA, 'mena d'embarcació petita', probablement de l'àr. *falūwa* 'poltra, egua jove', que després es va aplicar a aquesta mena de nau, perquè transportava càrrega. □ 1.ª doc.: *falúa*, 1372, Jacme Marc; *faluga*, c. 1640; *Torcimany*, 1561?

Falúa també en el *Torcimany* (514.13). Vaig estudiar a fons i demostrar l'etimologia d'aquest mot en el DCEC; tant, que sembla inútil repetir-ne gran cosa, i val més remetre-hi. Com a nom d'una embarcació apareix *falūwa* en àrab ja en l'epípic Makrizí (princ. S. xv), i la forma *filw* 'poltra' també apareix com el nom d'una xalupa a l'àrab d'Orient en el S. x; formes amb terminació *-ūka* i semblants allà són modernes i semblen resultar d'una arabització de la forma romànica en *-uga* (amb *-g* antihiàtica) retornades a l'àrab: es registren avui al Marroc, Egipte i costa de Síria (*flūka*, plural *flāyek*, «felouque de pêche», Solayman-Charles, *Parler Marit. Libanais-Syr.*, pp. 73, 153, 260, 346). L'it. *filughetta*, *feluca*, etc., des de 1606-30; el fr. *falouque* des de c. 1640; en castellà *falúa* [1582], *faluga*, 1612: «no hallé otro passage sino en dos *falugas*, que fletamos yo y otros dos principales españoles», Cervantes (*Novelas Exemplares*, pri., f° 109r). La forma que ha estat més corrent en català és també *faluga*: a Portvendres hi ha encara un escar o desembarcador que en diuen «El Traio de la *falúgə*», 1959. Figuradament s'aplica a persones menudes, joves i de formes gentils o esprimatxades: «petit com una *faluga*», comparació generalment usual; «les fadrines de

Castells --- són llargues y primes com a espingardes, en uns braços com a forques --- unes comes com a turassos, --- uns còlls com a *falugues*, unes cares morenes», MGadea (*T. del Xè*, 48).

DERIV.: *Faluer*. *Falueta*; *faluguejar*. De *falúa* el castellà va derivar *jalu-ucho* > *jalucho*, d'on cat. *falutxo*, *falutx*, *falutxer*.

Falzia (planta), V. *falguera*; com a moixó, més aviat *falci(II)a*, V. *falç* *Falziot*, id.

FAM, del ll. FAMES, FAMIS, id. □ 1.ª doc.: orígens (*Homilies*, etc.).

«N. Seiner grans penas soferí per nós --- enaixí trobam que él dejunà quaranta dies --- que anc no beg ne mençà, e enaprés sí ag *fam*» (f° 5v20). «Lo canonge anava cridant ab los pobres: —*Fam, fam!* — per los albercs dels rics hòmens --- molt havem menjat e begut, la mercè de Déu e de vós; mas la *fam* que nós cridam és que vós e-ls altres ajats *fam* e set per amor de Déu, per ço que de la salutable benedició siats sadollats», Llull (*Blanq.*, NCl. II, 98.20ss.). «Tenir *fam*: esurio; mort de *fam* --- morir-se de *fam* --- matar algú de *fam* --- fer passar la *fam* menjant», Onofre Pou (ThPu., 188).

En aquest últim cas, avui es diu *gana* en el cat. central, mentre que continua dient-se *fam* en val. (a aquest i algun altre detall semblant es refereix Renat, «El Camí», 14-iv-34). Altrament és l'acc. 'ganes intenses de menjar, necessitat del qui dejuna per força' la que trobem en els clàssics medievals: «(la fortalesa) si per *fam* no era, no-s poria pendre per neguna ost», Jaume I (Ag., 35); «a la fi lo afligit rey hagué de exir per força de Londres, per la gran *fam* que-y havia», «staven de hora en hora per dar-se, per la strema *fam* que tenien e no-ls era possible poder-se més sostenir», «tota la sperança del Emperador e de tots los seus no era sinó en un sol Déu, per ço com duptaven de venir en cruel *fam* e set», JoMartorell (Ag. I, 23, 316; II, 80).

Fora de tals diferències, l'ús de *fam*, i en aquesta forma, és general a tot el domini lingüístic (fins a Eiv., PzCabr.), llevat que en els parlars de l'extrem NO. ribagorçà es conserva encara en la fonètica preliterària *fáme* (Grist, 1965, Benasc). Per a detalls i equivalències en l'ús italià, bastant aplicables a totes les llengües germanes, veg. el llibre de Spitzer, *Die Umschreibungen des Begriffes 'Hunger' im Italienischen*, BbZRPb. LXVIII.

DERIV.: 'Famolenc' s'havia dit *famec* en cat. arcaic: «Oració: a l'hom pec / diu hom — 'Tavec bavec', e com estats fals alberc! / Bé-us fai qui-us diu qu' és *famec!*», Llull (*Concili*, NCl. III, 139, v. 670). D'ací el derivat *afamegat* [*Ajustaments*, S. xv, *-magat*, DBal.], avui usual especialment a Eiv. («hambriento», PzCabr.): «si haguéssiu vist com s'ho engolia, talment pareixia un *afamegat*», JCastelló (*Rond. Eiv.*, 37). Mentre que en cat. central i ross., avui es diu més aviat *afamat*: «eran tres llops *afamats* ---» en una «loa» rossellonesa de St. Vicenç, ms. de 1799 (RLR xxxiii, 95); Verd., *Atl.* («*afamat* monstre, rugint, la